

Jevnaker 7.11.89
Høyres fylkessekretærer

Med forbehold om endringer
SPERRET til kl 1700

Statsminister

Jan P. Syse

ADVARER AP MOT Å GJENTA OPPOSISJONSPOLITIKKEN FRA 1985/86

Den nye regjering overtok et avskjedsbudsjett i sterk ubalanse, uten den helhet som kunne bringe landet på fote. Det "dekkede bord" - som Aps ledende talsmenn viser til, var dekket med problemer.

Det er en ytterst balansert budsjettendring den nye regjeringen har foretatt. Selv om det var nødvendig med skatteendringer, har vi ikke samlet svekket budsjettets inntektsside. Men vi har bragt utgiftssiden noe nærmere ned mot et forsvarlig nivå som den private sektor kan bære.

I denne situasjon vil jeg advare Arbeiderpartiet mot å vende tilbake til den samme opposisjonsstilen som i 1985/86. Den ekstra skattelettelsen er gjennomført på en måte som kombinerer kravene til sosial profil med behovet for særlige reduksjoner på de høyeste satsene. Det er de høyeste satsene som sterkest medfører ressursøding og samfunnsøkonomisk ulønnsom skatteplanlegging.

Gunnar Berge antydte selv at skattesatsen kunne senkes ned mot 55 pst bare for 4 - 5 måneder siden. Nå er en reduksjon ned til 59 pst nok til at han griper til ord som "provokasjon".

Gjennom sine uttalelser bidrar ikke Berge til moderasjon ved lønnsoppgjøret, men til å trekke i motsatt retning. Dette minner om den rolle Arbeiderpartiet spilte foran lønnsoppgjøret

i 1986, da partiet pustet til alle lønnskrav ved å hevde at det var penger nok, og at det både var rom for arbeidstidsforkortelse og andre tillegg.

Det er ikke tjenlig for norsk økonomi dersom ledelsen for det største opposisjonspartiet antyder at lønnsoppgjøret nødvendigvis blir dyrere enn det er realøkonomisk rom for. Faktum er jo at grunnlaget er lagt for en lavere nominell lønnsvekst med det nye opplegget enn med det gamle fra AP-regjeringen. Det er derfor et høyt og farlig spill med landets interesser Gunnar Berge bedriver. Resultatet av å spre en myte om at Regjeringens opplegg må gi høyere lønnsvekst er at den kan bli selvoppyllende, og dermed kaste flere ut i ledighet.

Jeg håper derfor Gunnar Berge og den øvrige AP-ledelse demper seg når de får tenkt seg om. Nå har vi alle et ansvar for å bringe i havn et moderat lønnsoppgjør slik at vi kan få tilbake ny vekst og økt sysselsetting.

ET SYSTEM BRYTER SAMMEN I ØST-EUROPA

Forandringene i dagens Europa er historiske. I øst ser vi et helt politisk system bryte sammen. Grunnen raser bort under regimer som ikke har bygget på demokratiet, men på partiet, ikke på individet, men på kollektivet.

Vi ser at den sentralistiske, sosialistiske staten ikke kunne dekke folks materielle behov, og heller ikke deres behov for frihet. Det er ingen tilfeldighet. For valgfrihet på det økonomiske området er en forutsetning for personlig selvråderett, og dermed for varig politisk frihet.

Vi har sett at sosialistisk planøkonomi ikke kunne produsere velstand. Og at et allmektig statsapparat, som besatte alle kommandopostene i samfunnet, ikke lot seg forene med

rettssikkerhet. Det er ikke bare vi som har sett dette. De har sett det selv.

Øststatene leter i dag etter botemidler. De finner dem ikke hos Marx, men i markedet. De går forgjeves til sosialistiske tenkere for å få opplysning om at makten må være delt for at folket skal være fritt. Den tanken er en liberal og konservativ forestilling. Den er i virkeligheten selve kjernen i konservativ politikk.

I disse dager opplever vi det som i snart seksti år har vært utenkelig. Kommunistpartiene blir feiet til side, eller de må utsette seg selv for ideologisk omskolering for å bli presentable. I de regimer som forsøker å forsvare partihegemoniet blir kravet på reform sterkere for hver dag som går. Og når mennesker ikke får frihet, gir de seg på jakt etter den, slik vi ser det i Øst-Tyskland. Ingen ting er mer knusende kommentar til sosialismens bankerott enn folkevandringen til vest.

Vi i vest følger denne historiske oppløsnings- og omstillingsprosessen med en blanding av begeistring og bekymring. Vi vet at veien fra en planøkonomi til markedsøkonomi ikke er lett. Det kan gå verre før det går bedre, bl.a. fordi det gamle apparatet ikke er innstilt på den nye friheten. Vi vet også at enkelte land er langt nede økonomisk og trenger assistanse.

Derfor ser vi det som en viktig oppgave å bygge ut samarbeidet - økonomisk og politisk - med de land som nå har slått inn på en omfattende reformpolitikk. Et omfattende program for samarbeid med Polen er allerede til behandling i Stortinget. Samtidig er Regjeringen i ferd med å vurdere hvilke former for handelspolitisk samarbeid og tilknytning som etter hvert kan bli aktuelt. Her dreier det seg i første omgang om å svare på de utfordringer vi står overfor i forholdet til Ungarn. Vi må drøfte hvilken rolle de vestlige land kan spille så vel enkeltvis som innenfor eksisterende organisasjoner, som EFTA.

De samarbeidsordninger vi i dag kan finne frem til vil også kunne ha viktige signalvirkninger til de andre øst-europeiske landene. De vil gi beskjed om hvilke muligheter for samarbeid som kan åpne seg dersom kursen legges om.

Men vi vet også at dette kan gå galt politisk. Motkreftene er sterke. Fra vår side må vi følge prosessen med årvåkenhet og tilbakeholdenhet. Samtidig må vi vurdere hva den betyr for vår egen situasjon. Opp gjennom årene har mange på venstresiden hevdet at det ikke kunne skje noen liberalisering i øst før vi gjorde ensidige innrømmelser i vest. Det ville bli mer avspenning og mer frihet hvis land som Norge, trakk seg ut av Nato og reduserte forsvaret, som en invitt til den andre siden. I dag kan alle se at disse kretsene tok feil. Det er styrke, samhold og fasthet som har bevart de frie land - og som dermed har gjort dem til levende inspirasjonskilder for folkene i det sosialistiske Øst-Europa. Det er gjensidighet, ikke ensidighet, som har ført til nedrustning.

Men har vi nå oppnådd det vi trengte? Er forsvarsinnsatsen blitt mindre nødvendig for Norge, i et Europa som ikke lenger taler om kald krig, men om perestroika og glasnost? Svaret er Nei, av to grunner. For det første har ikke det militære bildet forandret seg i nord.

For det annet er vår viktigste nasjonale erfaring at et pålitelig forsvar ikke kan improviseres, like lite som man kan improvisere et brannvesen den dag ilden slår ut. Forsvaret må være der før de farlige situasjonene oppstår. Og det må være der for å hindre at de farlige situasjonene oppstår.